

Slottshäktet
Hamiltongatan 3
802 66 GÄVLE

**Fängelse
museet i Gävle**

Hultkläppen

I början av 1858 dömdes i Bergsjö, Per Abraham Alsen till ett års straffarbete och att böta 100 riksdaler. Han hade stulit pengar, silverskålar, brännvin och en tröja hos en bonde där han tjänade dräng, till ett sammanlagt värde av 33 riksdaler och 32 shilling.

Han kom till fängelset i Gävle i februari. Då han inte kunde betala böterna fick han sitta av dessa i 24 dagar på varten och bröd. Den 19 mars började straffarbetet på fängelset med sömnad eller annat som ingick i straffarbetet. Den 11 januari 1859 blev han frigiven och kvitterade då ut sina persedlar bland annat en blå vadmalstroock, skjorta, strumpor, byxor och tofflor. Det kan möjligen vara sina näverskor eller träskor. Den 12 januari förpassades han till Bergsjö. De pengar han tjänat ihop i fängelset, minus eventuell sjuknat, hade då sänkts till hemorten. Detta är kanske ingen ovanlig fång-historia, men vem var då Per Alsen?

Per Abraham Alsen var en omtalad spelman i Bergsjö och Hassela, kallad Hultkläppen. Han föddes i Bergsjö 1834 där fädern som hette Abraham Hult var soldat och hantverkare. Per var äldre i en skara på sex barn och blev kallad Hults kläpp. I trakten sa man kläpp i stället för barn. Hans mor var mycket duktig att sjunga och Per lärde sig tidigt att spela fiol och blev en skicklig lär-spelare och mycket efterfrågad. Brännvinet blev tyvärr också en del av hans liv. När han blev beväringssman tog han namnet Alsen.

Efter frigivningen från fängelset i Gävle flyttade han till Hassela och gifte sig 1864 med Kristina Jonsdöter och de fick tre barn. När Kristina dog 1877 sägs att barnen såldes på auktion. Hultkläppen började då dra om-kring på långvandringer. Han hade alltid en väska hängande på axeln där han förvarade droger och salvor av olika slag och sades vara skicklig att bota eksem. Tidvis levde han i skogarna, fångade ripor, kölade och tillverkade näveraskar som han sålde.

När varen kom gick han ner till bygden och spelade när han gick. Alsen drog gärna till folksamlingar och spelade. Medan flottningen pågick spelade han för flottarna från byggor och stränder och hjälpte gärna till

1" Svenska låtar, Hälsingland, Gästrikland" fins låtar upptecknade som sägs vara efter Hultkläppen.

art koka kaffe till dem. När det spelades och dansades på fåbodvallarna skulle Hultkläppen vara med.

I "Svenska låtar" skrivs att Hultkläppen var känd i hela Hälsingland som en underlig figur, en krokig gubbe, klädd i gammalmodiga kläder, stora näverskor och med långt stripigt hår. Här finns flera låtar upptecknade som har spelats av Hultkläppen och som många spelmän sedan fört vidare. Spelmän och andra som hört Hultkläppen säger att han var en enastående spelman. Det blev gärna vildsint och raskt, men han kunde spela på vilken fiol som helst och sät alltid och spelade, i diken och överallt. I "Folkmusiken i Hälsingland genom tiderna" skrivs att Hultkläppen troddes ha lärt av näcken då han var en häxmästare på fiolen och det måste ha sin förklaring, liksom hans suggestiva spelkonst. En kvinna som var ung på 1880-talet fann en oemotståndlig danslust efter att ha dansat efter hans musik.

Det går många historier om Hultkläppen. I "Svenska låtar" berättas att i början av Skansens tillvaro hade Arthur Hazelius, som var född i Hassela, tänkt engagera Hultkläppen att spela på Skansen, men han drog till skogs och kom inre till bygden förän man slutat leta efter honom. Vid en tillställning i Hassela goodtemplarhus där spelmän var lejda, kom Hultkläppen och ställde sig i dörren och spelade. Alla gick dit och lyssnade, men då han blev utslängd ställde han sig på en snödriva och spelade, alla följde med ut och det blev tomt i salen. I hembygdsrdningen "Bergsjöbygden" berättar en spelman att han hört sägas, att en julnorgon något år efter att Hultkläppen blivit änkanen fann julortebesökare honom spelande på hustruns grav.

Mot slutet av sitt liv bodde Hultkläppen i en koja i Hassela. Han var svårt lungsjuk och fick mat och hjälp av bybor tills han kom till Hudiksvalls lasarett där han avled 1898. På

slutet av 1970-talet spelades det in en film om Hultkläppen med den kände spelmannen Tore Härdelin från Delsbo i huvudrollen. Filmen har även visats i TV. Inresset för Hultkläppen kommer av att jag är född och uppvuxen i Bergsjö men även för att jag har haft spelmannsmusik omkring mig genom att min mors släkt i Dalarna är spelmän.

Ulla Sundin, medlem nr 16.

Källor: "Bergsjöbygden" Bergsjö hembygds-förening 1961.

"Folkmusiken i Hälsingland genom tiderna" Hälsinglands Spelmannsförbund A. Jansson 1963. "Svenska låtar. Hälsingland/ Gästrikland" Samfundet för visforskning/ Svenskt visarkiv. Bok och bild 1973.

Fängulla 1858, Fångelsmuseet i Gävle.

försättning från första sidan

spreds i landet. Vår innovativa "luffare" är Bengt-Olov Andersson från Karlholmsbruk. Ärligheten själv - men en riktig skojare – som själv håller kurser och lär ut det gamla hantverket till intresserade. (Dock inte här på slottshäktet, bör kanske påpekas!)

Förutom butiken i slottshäktet, har vi nu också inrättat ett butiksbutik i anslutning till kassan på "Hotell Hamilton" där vi säljer produkter och litteratur som hör cell-fångelsepokken till.

Katarina Kallings Nilsson

Cellskapsbladet sponsras av

Gävle Offset

Gællskapsbladet

Föreningen Fångelsmuseet i Gävle

Årgång 4, nr 2 dec 2005

Tid för tankar om framtiden

Kära medlemmar! Visionen om Fångelsmuseet som ett museum i två fångelser är nu realiserad.

I detta nummer möter Ni vår nya ordförande Anders Hedin, som inleder med tankar om både dåtid, nutid och framtid. Vi bjuder också på ett bildpoopurri från invigningen av Slottshäktets nya utställning och informerar om vår nya museibutik. Vår medlem Ulla Sundin bidrar med en berättelse om

Smått och gott ur vår "Shop of Horror"

I slottshäktet, direkt innanför entrén, har vi berett plats för en liten museibutik. Den är en viktig komponent i utställningen, då vi bland annat säljer litteratur att fördjupa sig i om man är extra intresserad av något vi berättar om i *årstesterna*.

Förutom att vi har en hel del litteratur som kan vara svår att hitta ute i handeln, har vi nu börjat med egen utgivning under beräkningen "Skrifter från Fångelsmuseet i Gävle". Den första titeln i denna skrftserie, heter "Från by up i sky och ända till helvetis – om trolldomsprocesserna i Gävle". Författare är Kristina Nilsson som under många år arbetat som präst i bl a Staffäns och Heliga trefaldighets församling. Kristina

Hultkläppen, känd spelman, som hamnade bakom lås och bom här på fängelset år 1858. Vi efterlyser fler spännande berättelser och minnen med anknytning till brott och straff i både Hälsingland och Gästrikland. Har Du som medlem en historia att berätta vill vi gärna publicera den. Hör av dig!

Redaktören

Föreningen Fångelsmuseet i Gävle
Adress: Hamiltongatan 3
802 66 GÄVLE
Telefon: 026-65 44 30
Fax: 026-65 44 30
Mobil: 070-628 01 92
E-post: info@fångelsmuseet.se
Internet:www.fångelsmuseet.se

Att bli medlem i FFIG kostar 100 kr/ år för enskild, 150 kr för familj och 300 kr för förening. Betalas in på pg 27 79 94-0.

Föreningsstyrelse
Ordf: Anders Hedin
Kassör: Carola Ashblom
Sekr: Katarina Kallings Nilsson
Ordl led: Björn Ericsson, Siv Eloff, Anders Hammar, Sture Johnson, Kjell Möberg & Margareta Engvall.
Suppl: Karl-Henrik Ström, Anders Jansson.
Aldningsrådet: Peder Mellander och Lars Sjösvärd.

Medlemsrdningen Cellskapsbladet utkommer med två nummer per år. Redaktör: Katarina Kallings Nilsson
Layout: Desirée Kjellberg

Sen säljer vi också något som samnerligen hör ett fångelse till, nämligen det man brukar kalla för "Luffarslöjd". På fångelserna hamnade många människor som inre hade laga försvar, d v s de kunde inte uppvisa någon inkomst och hölls därför arresterade till dess man utrett deras person. Många av dem var kringvandrande lösdrivare som försöjde sig med allehanda hantverk som de gick från gård till gård och försålde. Fängelset blev därmed ett slags innovationscenter där nya idéer och konstruktioner lärdes ut och sen

försättning sista sidan

**Fängelse
museet i Gävle**

Ordförande har ordet

Med vårt höstmöte den 23 november i klart minne framstår känslan ännu tydligare att Föreningen Fängelsemuseet i Gävle kan se framtiden an med tillförsikt.

Vi var ett 60-tal personer som fick blicka tillbaka in i en mörk kriminalvårdshistoria, se att det gått att vända ett svårt liv till något bra samt att se framåt till vad en kriminalvård i våra dagar kan vara. Detta sammanfattar mycket av vad vår förening står för och vill uppnå. "Utan därtid blir framtiden dunkel. Bakåt i tiden öppnar ögonen för den som blickar mot det kommande".

För min egen del känns det stimulerande att som verkande i kriminalvården i mer än 35 år, få vara med och leda en förening som i sin korta historia åstadkommit så mycket och lyckats skapa två för landet helt unika museer. Dessa ger oss en bild av och hjälper oss att förstå delar av en mörk kriminalvårdshistoria vilket skall kunna hjälpa oss att bättre kunna utveckla den kriminalvård vi har i dag. På något sätt kan jag hävda att jag varit med från början, även om jag inte varit aktiv i föreningen under dess första år. Som nybliven regionchef i Gävle i slutet av 70-talet samarbetade jag med Birger Lindroos och vi hade slottsvillan med Slotshäktet som arbetsplats. Jag följde där Birgers arbete med att samla föremål och skapa det första museet i

Göran Löw, som idag arbetar aktivt med socialt utsatta, har tidigare suttit många år i fängelse. Under höstmötet berättade han för oss om sin minnen från kåken och hur han kom ur sitt drognissbruk.

Slotshäktet, som nu under professionella museimänniskors händer utvecklas till vad det är i dag. Jag tror inte att Birger i sina vildaste förhoppningar kunnat ana att hans idé skulle kunna växa till de två fantastiska museer vi har att visa och värda i dag.

När jag nu tar över ordförandeklubban i föreningen vill jag sända en tacksmåhetens tanke till min företrädare Birgitta Bohlund. Hon har genom sitt engagerade arbete i bevarandet av fästningsområdet och sedan i förenings framväxt bezyrt mycket för skapandet av den bas vi står på i dag. Birgitta Bohlund utnämndes till hedersordförande i föreningen vid medlemsmötet i september och

har därmed sitt namn inskrivet i föreningens historia för gott.

Året som snart gått till ända har bland annat inneburit ett hårt och slitsamt arbete med att färdigställa utställningen i Slotshäktet till invigningen i juli. Trots att vädrets makter inte var helt med oss blev invigningen en värdig manifestation med många gäster och invigningsstal av vår landsövning. Kriminalvårdens generaldirektör markerade i sitt invigningsstal vikten av att ha historien som utgångspunkt för att utvecklas i nuet och utlovarde ett fortsatt stöd för museiverksamheten i Gävle. Många har gjort mycket för att förverkliga utställningen i Slotshäktet. Utan det hängivna arbetet som Kararina Kallings Nilsson, Rolf Nilsson, Desirée Kjällberg och Carola Åsblom ägnat projekter, särskilt i slutskedet för att få allt färdigt till invigning, hade vi inte blivit klara i tid. Stort tack till alla som bidragit till förverkligandet av Fängelsemuseet i Gävle.

Vad vi nu står inför är att förvalta två klenoder. Vi skall också utveckla övriga föreningsaktiviteter och de aktiviteter som är kopplade till museiverksamheten som av naturliga skäl kommit i skymundan under hetsatsningen att förverkliga de två museiprojekten. Jag ser fram mot ett nytt och spännande år med Föreningen Fängelsemuseet i Gävle och önskar alla medlemmar en GOD JUL och ett GOTT NYTT ÅR.

Anders Helén

Under kvällen hade vi öppet mellan 18-22 och trots lite reklam för evenemanget letade sig ändå många människor hit. Vi förstod att de ville bli skrämde, så det gällde att skapa lite extra stämning under kvällen. Denna fixade vår medlem Eva Wikman genom att hon och tre andra från teaterföreningen Pegasus kom hit och spökade. Vi klädde upp dem i gamla fångkläder och de sminkade sig så att de såg mycket blodfartiga ut. I slotshäktets dödsarrest placerade sig Sus som förgrämd barnamörderska med Bibeln i hand och i storrarsten satt Rune blistrilla tillsammans med de dockor som vi har där. Stälva viskade vi till alla besökare för att skapa extra stämning. På cellfängelset var det nedsläckt utom

i cellerna. Där gick Helge omkring i en fångvaktaruniform och skramlade med den stora nyckelklippan när han läste upp celledörarna. Eva, lika blodfartig hon som de andra, gick ryst omkring och iaktrog isker våra besökare. Ur en barnannun hörde jag bestämt att hon alls inte var en riktig människa utan absolut var ett lakan. Ett gott bebygg, som gör att vi ska bygga vidare på denna idé till nästa år.

Blanka sidor i förra numret?

För sent upptäckte vi att det i upplagan av förra numret av Cellskapsbladet fanns exemplar vars hela mittuppslag var helt blanka. Har Du fått ett sådan blad och blev missnöjssam, men antog att vi inte hade något att skriva på dessa sidor? Hör av Dig så skickar vi ut ett nytt Cellskapsblad!

Invigning av Slotshäktets nya utställning

Vi ska börja med att be om ursäkt. En ursäkt för att vi valde att inviga mitt under de flestas semestrar i juli, vilket resulterade i att inte alla inbjudna hade möjlighet att närvara.

Trots detta valde ändå många av Er att komma till den för oss stora begivenheten. Efter en hektisk vår och försommar, för att också de företagare som varit involverade i projekter skulle hinna klart före sina semestrar, stod så allting färdigt när alla gäster

började anlända under dagen den 20 juli. Sanningen att säga, var det så som det brukar gå till när nya utställningar byggs, att vi i princip backade ut med sopkvasarna, i hast klädde oss och fick håret kammat endast minuter innan arresterna öppnades kl 11...

Här delger vi Er ett urval av bilder från invigningen, ragna av fotograf Ulf Bodell som var med under hela dagen och med sin kamera registrerade allt.

Katarina Kallings Nilsson

Kriminalvårdssyrrelsens Generaldirektör Lars Nylen talade om betydelsen av att blicka bakåt på den kriminalvård som varit, för att kunna skapa en bättre framtid. Nylen sa även att Fängelsemuseet är unikt i landet och i alla högsta grad är en sponsor för kriminalvården.

Buffén, bestående av inlagd stekt strömming, gravad, kallrök och varmrökt lax med olika såser och röror, står uppdakad i en isfylld båt. Ett uppskattat inslag var att gästerna istället för tallrik fick lägga upp maten direkt på knäckebröd. Praktiskt när man måste stå och äta.

Till invigningen hade vi beställt sol. Det goda vädret höll i sig fram till tio minuter innan den formella invigningen, då himmelens portar öppnade sig på vid gavel. Det fornligen vräkte ner. Men de allra flesta såg glada och nöjda ut ändå, trots blöta kläder och försörda frisyrer. Många sökte skydd i arresterna eller passade på att äta en bit mat under parasoller och paraplyer till dess vädret lugnade sig något.

Landskövding Christer Eirefelt inviger och frigör symboliskt projektet genom att låsa upp ett par handbojor som projektledaren varit fångslad med.

Det kändes extra hedrande att flera av Birger Lindroos barn och barnbarn ville vara med under invigningen. Vi hoppas innerligt att de känvalda arvet efter Birger på bästa möjliga sätt.

